

Sygn. akt I Ns 128/14 (I Ns 135/14)

POSTANOWIENIE

Dnia 28 października 2014 r.

SĄD REJONOWY W ZAMBROWIE I WYDZIAŁ CYWILNY

w składzie:

Przewodniczący – SSR Paweł Płoński

Protokolant – Jadwiga Styła

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 28 października 2014 r. w Zambrowie

w sprawie z wniosku **K. Z.**

z udziałem **D. L., A. S., K. W. (1) i K. W. (2)**

o stwierdzenie nabycia spadku po J. Z.

I. stwierdza, że spadek **po J. Z.** (s. A. i Z., ur. (...) w miejscowości S.) zmarłego dnia (...) r. w Z., ostatnio przed śmiercią stale zamieszkałego w Z. – na podstawie testamentu notarialnego sporządzonego w dniu 13 maja 2005 r. przed notariuszem J. G. w Kancelarii Notarialnej w Z. (Repertorium A nr (...)), otwartego i ogłoszonego w dniu 9 kwietnia 2014 r. przed Sądem Rejonowym w Zambrowie w sprawie sygn. akt I Ns 127/14 – nabyła:

żona K. Z. (z domu B., c. E. i A.) w całości;

II. odstępuje od obciążania wnioskodawczyni i uczestników nieuiszczonymi kosztami sądowymi, które przejmują na rachunek Skarbu Państwa;

III. ustala, że wnioskodawczyni i uczestnicy ponoszą pozostałe koszty postępowania stosownie do swojego udziału w sprawie.

Sygn. akt I Ns 128/14

UZASADNIENIE

postanowienia Sądu Rejonowego w Zambrowie z dnia 28 października 2014 r.

Wnioskodawczyni K. Z. wystąpiła z wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku po swoim mężu J. Z., zmarłym dnia (...) r. w Z., ostatnio stale zamieszkałego w Z. wskazując, że na podstawie testamentu notarialnego sporządzonego przez spadkodawcę w dniu 13 maja 2005 r. nabyła spadek po zmarłym jako jedyna spadkobierczyni.

Uczestniczki postępowania D. L. i A. S. poparły powyższy wniosek co do zasady – z tym, że wniosły o stwierdzenie nabycia spadku z mocy ustawy, jednakże nie kwestionowały ważności obu testamentów złożonych w sprawie. Z kolei uczestnicy postępowania K. W. (1) i K. W. (2), którzy wystąpili z odrębnym wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku po J. Z. (sprawa zarejestrowana pod sygn. akt I Ns 135/14 tut. Sądu i połączona z niniejszą sprawą), wnieśli o stwierdzenie dziedziczenia na podstawie testamentu sporządzonego przez spadkodawcę w dniu 4 września 2002 r. – jednocześnie wskazując, że późniejszy testament z dnia 13 maja 2005 r. jest nieważny z uwagi na, że spadkodawca będąc alkoholikiem od wielu lat, nie miał zdolności do skutecznego rozporządzenia swoim majątkiem.

Sąd Rejonowy w Zambrowie ustalił następujący stan faktyczny:

Spadkodawca J. Z. zmarł w dniu (...) r. w Z., a ostatnio stale przed śmiercią zamieszkiwał w Z.. Z pośród osób z najbliższej rodziny pozostawił po sobie żonę K. Z. oraz dwie córki D. L. i A. S. (z pierwszego małżeństwa), z którymi jednak nie utrzymywał kontaktu od dłuższego już czasu.

Spadkodawca pozostawił po sobie dwa testamenty sporządzone w formie aktów notarialnych. Pierwszy został sporządzony w dniu 4 września 2002 r. przed notariuszem A. B. w Kancelarii Notarialnej w Z. (Repertorium A nr (...)), w którym do całego spadku – jako jedynych spadkobierców powołał po 1/2 części: pasierbicę K. W. (1) oraz jej męża K. W. (2), a jednocześnie wydziedziczył w nim córki z poprzedniego małżeństwa: A. Z. i D. Z. – wskazując jako powody tego wydziedziczenia to, że nie utrzymują z nim żadnych kontaktów, nie interesują się stanem jego zdrowia, nie opiekują w chorobie oraz nie zapewniają żadnej opieki i troski. Powyższy testament został otwarty i ogłoszony w dniu 10 czerwca 2014 r. przed Sądem Rejonowym w Zambrowie w sprawie sygn. akt I Ns 128/14.

W tym samym dniu 4 września 2002 r. K. W. (2) i K. W. (1) na podstawie umowy darowizny sporządzonej w formie aktu notarialnego przed notariuszem A. B. w Kancelarii Notarialnej w Z. (Repertorium A nr (...)) darowali na rzecz J. Z. (ojczyrna K. W. (1)) własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) o powierzchni 23,93 m², znajdujące się w budynku położonym przy ul. (...) w Z.. Wcześniej J. Z. zawarł po raz drugi związek małżeński z K. Ł. (matką K. W. (1)), z którą mieszkał od 1983 r. w Ł., aż do jej śmierci. Jeszcze przed otrzymaniem przedmiotowego mieszkania, już w 1999 r. J. Z. przeprowadził się do Z., gdzie zamieszkał w tym lokalu.

W dniu 23 sierpnia 2003 r. w Z. J. Z. po raz trzeci zawarł związek małżeński z K. S., z którą mieszkał aż do śmierci w otrzymanym wcześniej lokalu mieszkalnym położonym w Z.. W trakcie trwania małżeństwa w dniu 13 maja 2005 r. J. Z. sporządził drugi testament sporządzony przed notariuszem J. G. w Kancelarii Notarialnej w Z. (Repertorium A nr (...)), w którym do całego spadku powołał jako jedyną spadkobierczynię żonę – K. Z.. Powyższy testament został otwarty i ogłoszony w dniu 9 kwietnia 2014 r. przed Sądem Rejonowym w Zambrowie w sprawie sygn. akt I Ns 127/14. J. Z. od wielu już lat był alkoholikiem, już w 1999 r. uczestniczył w leczeniu odwykowym w Wojewódzkim Ośrodku (...) w Ł..

Spośród spadkobierców ustawowych i testamentowych J. Z. wyłącznie jego żona spadkodawcy K. Z. złożyła oświadczenie o przyjęciu spadku wprost (w sprawie przed tutejszym Sądem o sygn. akt I Ns 126/14), natomiast pozostali uczestnicy postępowania nie składali oświadczeń o przyjęciu, bądź odrzuceniu spadku.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie: odpisu skróconego aktu zgonu (k. 4), dokumentacji medycznej (k. 31-88, 104-107), zeznań świadków: I. M. (k. 98 odw.), M. M. (k. 98 odw.), G. W. (k. 113 odw.) i W. L. (k. 113 odw.) oraz opinii biegłych H. P. i J. C. (k. 118-130), a także dołączonych do sprawy akt tutejszego Sądu o sygn. akt I Ns 127/14 (w tym testamentu spadkodawcy – k. 3) oraz sygn. akt I Ns 135/14 (w tym testamentu spadkodawcy – k. 3).

Sąd Rejonowy w Zambrowie zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 1025 § 1 k.c. sąd – na wniosek osoby mającej w tym interes – stwierdza nabycie spadku przez spadkobiercę. Z treści art. 924 k.c. wynika, że spadek otwiera się z chwilą śmierci spadkodawcy, wówczas też prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą na jedną lub kilka osób stosownie do przepisów księgi IV kodeksu cywilnego (tj. art. 922 § 1 i nast. k.c.). Spadkobierca nabywa spadek z chwilą otwarcia spadku (art. 925 k.c.), natomiast powołanie do spadku może wynikać z ustawy albo z testamentu (art. 926 § 1 k.c.). Dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy albo gdy żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą. Nie może być spadkobiercą osoba fizyczna, która nie żyje w chwili otwarcia spadku, ani osoba prawna, która w tym czasie nie istnieje (art. 927 § 1 k.c.), a ponadto nie dziedziczą również osoby uznane przez sąd za niegodne dziedziczenia (art. 928 § 1 k.c.), osoby wydziedziczone (art. 1008 k.c.) oraz takie, które złożyły oświadczenie o odrzuceniu spadku (art. 1020 k.c.), bądź zawarły ze spadkodawcą umowę o zrzeczeniu się dziedziczenia (art. 1048 i 1049 k.c.). Zgodnie z art. 670 k.p.c. w postępowaniu sądowym sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą, a w szczególności bada, czy spadkobierca pozostawił testament oraz wzywa do złożenia testamentu

osobę, co do której będzie uprawdopodobnione, że testament u niej się znajduje. Jeżeli testament zostanie złożony, sąd dokona jego otwarcia i ogłoszenia.

Z ustaleń poczynionych w niniejszej sprawie wynika, że spadkodawca J. Z. pozostawił po sobie wśród spadkobierców ustawowych: żonę K. Z. oraz dwie córki D. L. i A. S. z pierwszego małżeństwa. Jednocześnie w toku postępowania zostały złożone dwa testamenty notarialne, które zostały sporządzone w dniu 4 września 2002 r. przed notariuszem A. B. w Kancelarii Notarialnej w Z. (Repertorium A nr (...)) oraz w dniu 13 maja 2005 r. przed notariuszem J. G. w Kancelarii Notarialnej w Z. (Repertorium A nr (...)). Ważność drugiego z testamentów została zakwestionowana przez K. W. (1), która podniosła, że spadkodawca od wielu lat był alkoholikiem i dlatego też w chwili sporządzenia testamentu w dniu 13 maja 2005 r. nie był w stanie świadomie i skutecznie rozporządzić swoim majątkiem.

Nie budzi wątpliwości, że zgodnie z treścią art. 944 § 1 k.c. sporządzić testament (jak też go odwołać) może tylko osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych., z kolei w myśl art. 945 § 1 k.c. testament jest nieważny, jeżeli został sporządzony: 1) w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli; 2) pod wpływem błędu uzasadniającego przypuszczenie, że gdyby spadkodawca nie działał pod wpływem błędu, nie sporządziłby testamentu tej treści; 3) pod wpływem groźby. W tym miejscu należy podkreślić, że ponieważ przepisy o formie aktu notarialnego są dość rygorystyczne i sformalizowane, stąd też ta forma testamentu uważana jest za najbardziej bezpieczną i najtrudniejszą do obalenia formę testamentu, z uwagi na charakter dokumentu oraz udział w czynności notariusza. Ta forma testamentu najpełniej też zabezpiecza rzeczywistą wolę spadkodawcy. Niemniej istotne jest też i to, że testament taki ma charakter dokumentu urzędowego w świetle art. 244 k.p.c., co oznacza, iż jego obalenie jest znacznie utrudnione. Strona zaprzeczająca prawdziwości takiego dokumentu powinna udowodnić, że dokument ten nie pochodzi od organu, który go wystawił lub też, że zawarte w nim oświadczenie jest niezgodne z prawdą. Testament sporządzony w formie aktu notarialnego może jednak okazać się nieważny, bądź z powodu naruszenia wymogów formalnych dotyczących jego sporządzenia określonych w przepisach prawa o notariacie, bądź z powodu zakazów podmiotowych określonych w art. 84 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz.U.2014.164 – tekst jedn.), czy też art. 957 § 1 k.c., bądź wreszcie z innych przyczyn (np. wady oświadczenia woli spadkodawcy).

W związku z podnoszonymi przez uczestniczkę K. W. (1) zarzutami co do ważności drugiego z testamentów, Sąd przeprowadził postępowanie dowodowe w tym zakresie – w tym zgromadził dokumentację medyczną dotyczącą spadkodawcy J. Z., prowadzoną w Szpitalu (...) w Z. (właściwym dla jego ostatniego miejsca zamieszkania od około 1999 r.), która jednak obejmowała wyłącznie okres lat 2007-2013, jak również dokumentację z Wojewódzkiego Ośrodka (...) w Ł., z której wynikało, że J. Z. jeszcze w 1999 r. uczestniczył w leczeniu odwykowym. Ponadto w toku sprawy zostali przesłuchani świadkowie, którzy generalnie potwierdzili okoliczność wieloletniego uzależnienia spadkodawcy od spożywania alkoholu.

Na podstawie analizy całokształtu materiału dowodowego zgromadzone w niniejszej sprawie została sporządzona następnie opinia biegłych lekarzy z zakresu psychiatrii J. C. i psychologii H. P. (k. 118-130), którzy w końcowych wnioskach stwierdzili, że w aktach sprawy brak było jakichkolwiek odniesień do stanu zdrowia psychicznego testatora w maju 2005 r. i w związku z tym można zakładać, że był on wystarczająco dobry, aby złożyć ważne oświadczenie woli (tj. sporządzić testament). Jednocześnie biegli powołując się na literaturę przedmiotu podkreślili, że można stwierdzić, że jedynie pacjent znajdujący się w okresie ostrych czynnych objawów psychotycznych, występujących w chwili dokonania czynności prawnej oraz osoba dotknięta głębokim niedorozwojem umysłowym są pozbawione psychicznej zdolności do złożenia ważnego oświadczenia woli.

W świetle powyższego należało uznać, że brak było podstaw w niniejszej sprawie do stwierdzenia, iż J. Z. w chwili sporządzenia drugiego testamentu w dniu 13 maja 2005 r. był w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, która to okoliczność była podnoszona przez uczestniczkę K. W. (1). Podkreślić przy tym również należy, że testament ten został sporządzony na wiele lat przed śmiercią spadkodawcy (niemal 8 lat), a jednocześnie z zachowaniem formy notarialnej, gdzie zgodnie z art. 86 Prawa o notariacie notariuszowi nie wolno dokonywać czynności notarialnej, jeżeli powźmie wątpliwość, czy strona czynności notarialnej ma zdolność do czynności prawnych. W związku z tym należało przyjąć, że przedmiotowy testament sporządzony przez J. Z. w

dniu 13 maja 2005 r. jest ważny, podobnie jak jego pierwszy z testamentów z dnia 4 września 2002 r., który nie był kwestionowany pod względem ważności przez żadną ze stron postępowania.

Dokonując oceny obu rozporządzeń testatora J. Z., należało pamiętać, że w myśl art. 947 k.c. jeżeli spadkodawca sporządził nowy testament – jednocześnie nie zaznaczając w nim, że poprzedni testament odwołuje – ulegają odwołaniu tylko te postanowienia poprzedniego testamentu, których nie można pogodzić z treścią nowego testamentu. Zgodnie z treścią art. 946 k.c. odwołanie testamentu może nastąpić bądź w ten sposób, że spadkodawca sporządzi nowy testament, bądź też w ten sposób, że w zamiarze odwołania testament zniszczy lub pozbawi go cech, od których zależy jego ważność, bądź wreszcie w ten sposób, że dokona w testamencie zmian, z których wynika wola odwołania jego postanowień. W odniesieniu do niniejszej sprawy J. Z. w drugim z testamentów z dnia 13 maja 2005 r. nie dokonał wyraźnego odwołania swojego poprzedniego testamentu z dnia 4 września 2002 r. i w ogóle nie odnosił się do jego treści. Jednakże nie budziło wątpliwości, że treść obu oświadczeń ostatniej woli spadkodawcy wzajemnie się wykluczała, albowiem w pierwszym z testamentów co całości spadku powołał pasierbicę K. W. (1) z mężem K. W. (2) w częściach równych po 1/2 każdy z nich, natomiast w kolejnym testamencie co całości spadku powołał żonę K. Z.. W związku z takim rozporządzeniem majątkiem spadkowym należało przyjąć – zgodnie z art. 947 k.c., że J. Z. sporządzając testament z dnia 13 maja 2005 r. tym samym odwołał swój wcześniejszy testament z dnia 4 września 2002 r. – w części dotyczącej powołania osób do dziedziczenia majątku spadkowego. Inna sytuacja odnosi się natomiast do tej części pierwszego testamentu, w której dokonał wydziedziczenia swoich córek z pierwszego małżeństwa, jednakże ta kwestia pozostaje do odrębnej ewentualnej oceny w przypadku wystąpienia tych osób z roszczeniem o zachowek.

W świetle poczynionych w sprawie ustaleń Sąd uznał, że spadek po zmarłym J. Z. nabyła jego żona K. Z. w całości – zgodnie z jego ostatnią wolą wyrażoną w testamencie notarialnym z dnia 13 maja 2005 r.. W toku sprawy prowadzonej wcześniej przed tutejszym Sądem o sygn. akt I Ns 126/14 spadkobierczyni złożyła oświadczenia o prostym przyjęciu spadku, do którego została powołana z mocy tego testamentu.

Mając powyższe okoliczności na uwadze Sąd Rejonowy na podstawie art. 1025 § 1 k.c. w zw. z art. 926 § 1 k.c. w zw. z art. 941 k.c. oraz art. 959 k.c. orzekł, jak w sentencji postanowienia. O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. uznając, iż brak było obiektywnych podstaw do odstąpienia od zasady wyrażonej w tym przepisie i obciążania wyłącznie uczestniczki K. W. (1) kosztami sądowymi, jak też obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania poniesionych przez wnioskodawczynię (w tym kosztów zastępstwa prawnego). Przede wszystkim należy pamiętać, że w sprawach o stwierdzenie nabycia spadku sąd z urzędu ustala krąg osób dziedziczących po zmarłym, jak też bada ważność ewentualnie sporządzonego przez spadkodawcę testamentu. Wprawdzie w niniejszej sprawie uczestniczka zakwestionowała ważność testamentu z dnia 13 maja 2005 r. i ostatecznie jej zarzut okazał się niezasadny, tym niemniej powoływała się ona przy tym na wieloletnią chorobę alkoholową testatora, która to okoliczność została udowodniona w niniejszej sprawie i w związku z tym wyłącznie opinia biegłych lekarzy odpowiedniej specjalności mogła potwierdzić zdolność spadkodawcy do sporządzenia ważnego i skutecznego takiego oświadczenia woli. Nie można też pominąć tego, że wnioskodawczyni ustanowiła profesjonalnego pełnomocnika dopiero bezpośrednio przed ostatnią rozprawą w niniejszej sprawie, już po przeprowadzeniu całości materiału dowodowego – w tym po sporządzeniu (i doręczeniu jej) korzystnej dla niej opinii biegłych sądowych.